

РОЛЬ СОЦІАЛЬНОЇ ІНФРАСТРУКТУРИ У ВІДТВОРЕННІ ЗДОРОВ'Я ПРАЦІВНИКІВ ПРОМИСЛОВОСТІ І СІЛЬСЬКОГО ГОСПОДАРСТВА

*О. С. Телетов, д-р екон. наук, професор кафедри маркетингу та УІД,
Сумський державний університет*

*Н. Є. Летуновська, аспірант кафедри маркетингу та УІД,
Сумський державний університет*

Основним принципом маркетингової стратегії управління відтворенням людських ресурсів має бути стратегічне планування ситуації на довгострокову перспективу з урахуванням змін, пов'язаних із закономірностями розвитку зовнішнього та інноваційного ринкового середовища. Для підвищення ефективності соціального управління необхідно здійснювати політику, що має адресну направленість під конкретні сегменти населення. Такими сегментами населення України є працівники промисловості, сільського господарства, бюджетної сфери тощо. Особливості сучасного розвитку соціальної сфери зумовлюють її екологічну спрямованість. Зокрема, напрямок екології – валеологія людини – направлений на всебічний розвиток та підтримку таких складових життя як охорона здоров'я, забезпечення доступності санаторно-курортних та оздоровчих закладів тощо. Відтворення людини забезпечується системою взаємозв'язаних складових суспільства – промисловий, аграрний, соціальний та екологічний комплекси, рис. 1.

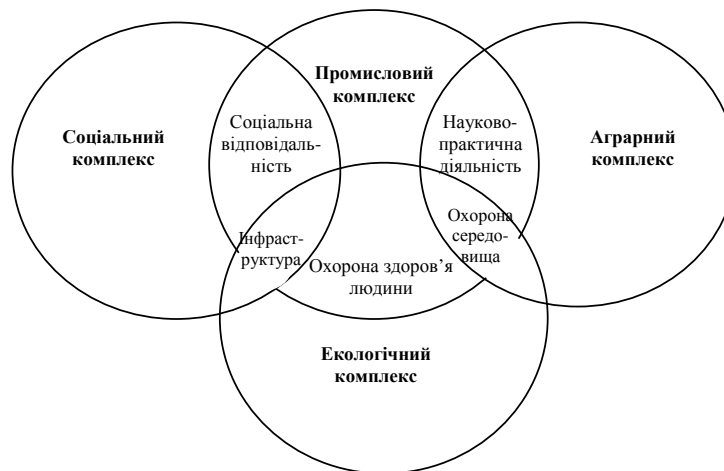

Рисунок 1 – Взаємозв'язок деяких складових відтворення здоров'я людини

У конкретних видах діяльності людини як працівника закономірно виникає проблема ризику появи професійних захворювань. Понад 25% працівників зайняті на роботах із підвищеним професійним ризиком. Рівень ризику загибелі та травмування працівників на виробництві у розрахунку на 100 тис. працюючих порівняно з Великобританією вищий у 8,5, Японією – у 3, Німеччиною – у 2 рази. Найнебезпечніші умови праці у вугільній промисловості (74,1%), металургії (59,6%), газовій (55,6%), нафтодобувній (50,6%), хімічній і нафтохімічній галузях (43,2%) [1].

Професійні захворювання крім медико-соціальних проблем створюють й економічні проблеми глобального масштабу. Щорічно у світі згідно з даними Міжнародної організації праці реєструється до 260 млн випадків професійних

захворювань [2]. В Україні немає досліджень з визначення економічних втрат у зв'язку з професійними захворюваннями. Однак можна з упевненістю стверджувати, що у масштабах країни плата за профзахворювання є дуже високою. Економічно більш доцільно здійснювати профілактичні заходи для їх попередження.

Останніми роками рівень професійної захворюваності дещо зменшується, але причини низького виявлення та реєстрації професійної патології зумовлені більшою мірою зміною структури виробництва – розпадом державних підприємств, виникненням на їх основі компаній різних форм власності, які мають недостатню матеріально-технічну базу і тому неспроможні забезпечити належний санітарно-гігієнічний контроль для працюючих. Крім того, є випадки, коли власники підприємств не займаються виявленням зумовлених виробництвом професійних захворювань на їх ранніх стадіях, що зумовлено їхнім прагненням уникнути витрат на лікування, подальшу реабілітацію хворого, виплат відшкодувань за непрацездатність. З іншого боку, і працівники часто не зацікавлені у виявленні професійних захворювань через можливість втратити через це роботу. Динаміка професійної захворюваності в Україні за видами економічної діяльності у 2010-2012 рр. подана в табл. 1.

Таблиця 1 – Динаміка накопиченої професійної захворюваності в Україні за основними видами економічної діяльності у 2010-2012 рр., чоловік [1, 3]

Вид економічної діяльності	2010 р.	2011 р.	2012 р.
Промисловість	166 603	166 056	163 258
Сільське господарство	4065	3981	3189
Виробництво та розподілення електроенергії, газу та води	1055	1039	1011
Будівництво	5382	5297	5312
Діяльність транспорту і зв'язку	662	652	644
Охорона здоров'я та надання соціальної допомоги	2516	2513	2459
Інші галузі	5032	5081	5640
Усього	184 260	183 580	181 204

Найбільша кількість професійних захворювань виникає на промислових підприємствах, що зумовлено шкідливими умовами праці. Наприклад, у Сумській області зареєстровані за 8 місяців 2014 р. професійні захворювання припадають на ПАТ «Сумське НВО ім. М.В. Фрунзе» (14 тис. прац.; 90 випадків), АТ «Сумський завод Насосенергомаш» (2,5 тис. прац.; 6 випадків), ПАТ «Центроліт» (1,5 тис. прац.; 5 випадків). По два випадки зареєстровано в ДП «Завод ОБ та ВТ» і по одному в ТОВ «Енмаліт», ТОВ «Фрунзе-Будіндустрія» та ПАТ «Сумхімпром» [4]. Вчасному попередженню цих захворювань сприятиме ефективна система промислово-аграрної соціальної інфраструктури у сфері профілактики профзахворювань, що може бути представлена закладами медичного, оздоровчо-профілактичного, санаторно-курортного лікування тощо.

Розвиток соціальної інфраструктури підприємств як елемента екології відтворення людини може забезпечити: безперервний процес відтворення працівника через реалізацію принципу «профілактика захворювання краще, ніж

його лікування»; позбавлення підприємства від можливих значних витрат у разі виникнення у майбутньому професійного захворювання працівника; формування конкурентоспроможної системи соціальних пільг і гарантій для працівників в системі відтворення людського капіталу тощо. При цьому повинні враховуватися фактори екологічності розміщення закладів соціальної сфери: у яких екологічних зонах розміщуються заклади соціального призначення промислового підприємства. Як правило, це місцевості біля річок, лісові території, місця, що мають оздоровчо-лікувальні властивості тощо. Велика кількість підприємств мають заклади соціального призначення на морських узбережжях, зокрема, це українські території – Одещина, Азовське море тощо.

Доречною є побудова партнерських стосунків близьких за профілем основної діяльності промислових підприємств, сільських угідь, природних зон у сфері соціального забезпечення, відпочинку, лікування та відтворення здоров'я працівників. Такі стосунки дадуть змогу заощадити витрати на задоволення потреб працівників за допомогою використання закладів партнерів. Прикладом такого партнерств можуть служити підприємства «Вільногірський гірничо-металургійний комбінат» та ПАТ «Сумихімпром», для яких співробітництво в соціальній сфері звична річ. Діти працівників «Вільногірського гірничо-металургійного комбінату» відпочивають в таборі ПАТ «Сумихімпром» «Зоряний». Що ж стосується відпочинку працівників, то у цій сфері підприємство тісно взаємодіє з ПАТ «Сумихімпром» та з Іршанським ГВК з питань використання закладів санаторно-профілактичного призначення для працівників підприємств.

1. Кундієв Ю. І. Динаміка професійної захворюваності в Україні та досвід Інституту медицини праці НАМН України / Ю. І. Кундієв, А. М. Нагорна, М. П. Соколова, І. Г. Кононова // Український журнал з проблем медицини праці. – 2013. – № 4 (37). – С. 11-22.

2. Коновалов Ю. І. Зниження рівня професійної захворюваності – резерв збільшення трудового потенціалу українського села / Ю. І. Коновалов // Науковий вісник ЧДІЕУ. – 2012. – № 1 (13). – С. 115-119.

3. Нагорна А.М. Економічні та медико-соціальні втрати від професійної захворюваності в Україні: методологія та розрахунки / А.М. Нагорна, О.І. Колодяжна // Журнал НАМН України. – 2014. – №2, Т. 2. – С. 220-229.

4. Метельов С. Професійна захворюваність у Сумській області [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://social.sumy.ua/news/165-profesyna-zahvoryuvanst-prichini-ta-faktori-yiyi-zr-o-stannya.html>.

Телетов О.С. Роль соціальної інфраструктури у відтворенні здоров'я працівників промисловості і сільського господарства / О.С. Телетов, Н.Є. Летуновська, // Збірник тез V Міжнародної науково-практичної інтернет-конференції "Забезпечення сталого розвитку аграрного сектору економіки: проблеми, пріоритети, перспективи (30-31 жовтня 2014 року): в 2 т. – Том 2. – Дніпропетровськ : Видавничо-поліграфічний центр «Гарант СВ», 2014. – С. 66-68.